

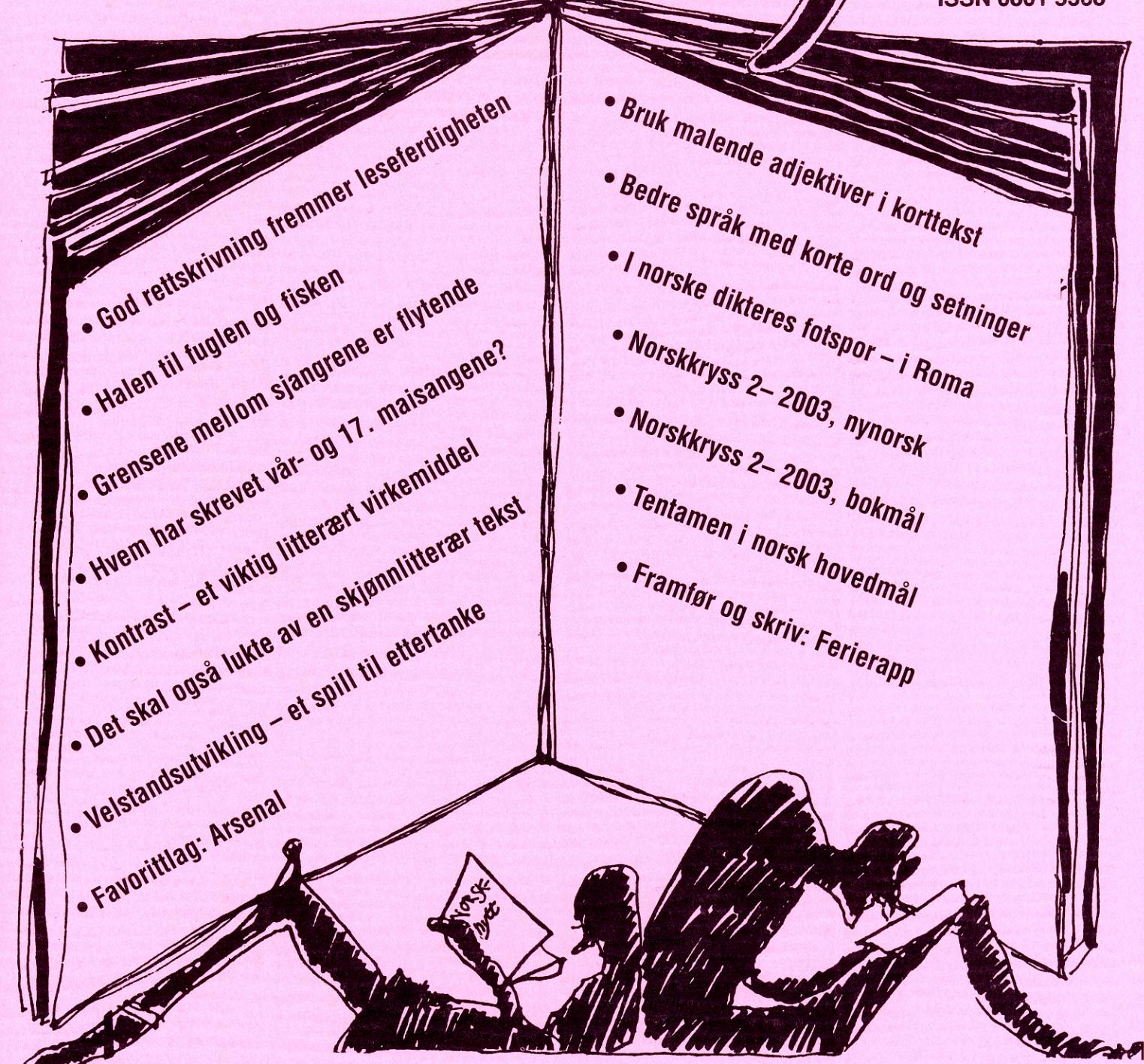
— et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- God rettskrivning fremmer leseferdigheten
- Halen til fuglen og fisken
- Grensene mellom sjangrene er flytende
- Hvem har skrevet vår- og 17. mai sangene?
- Kontrast – et viktig litterært virkemiddel
- Det skal også lukte av en skjønnlitterær tekst
- Velstandsutvikling – et spill til ettertanke
- Favorittlag: Arsenal

- Bruk malende adjektiver i korttekst
- Bedre språk med korte ord og setninger
- I norske dikteres fotspor – i Roma
- Norskryss 2–2003, nynorsk
- Norskryss 2–2003, bokmål
- Tentamen i norsk hovedmål
- Framfør og skriv: Ferierapp

Norsknytt har internettseite
www.norsknytt.no

Norsknytt
E-post: post@norsknytt.no

Hovedsiden
om NORSKnytt
Abonnement
Våre lydkassetter

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENDE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-

STORKRYSS A3-format (til opphenging i klasserommet og andre steder der folk samles) kr. 25,- pr. stk.

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Send bestilling til: **NORSKNYTT**
PB 303
7601 LEVANGER

E-post: post@norsknytt.no

Norsknytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 425,- PR. ÅR.

NR 2 - 2003 (95)

MAI

29. ÅRGANG

God rettskrivning fremmer leseferdigheten

Innholdet og språklig bredde er det viktigste, det formelle kommer i andre rekke. Elevene skal når de skriver tenke på mottakeren, teksten skal først og fremst kommunisere. Da kan tanken på rettskrivning, tegnsetting, avsnitt m.m. virke hemmende på impulsiviteten. Slike synspunkter var sentrale da den prosessorienteerde skrivemetodikken ble introdusert her i landet for om lag to tiår siden - og er svært aktuelle også i dag.

I de siste åra har undersøkelser vist at det står dårlig til med leseferdigheten her til lands. Nå hevdes det at leseproblemene kan ha sammenheng med at rettskrivningen får for lite oppmerksomhet i skolen.

- Når du lærer deg et ords korrekte skrivemåte, vil du også raskere og bedre gjenkjenne ordet når du leser det, sier føsteamanuensis Marit Petersen Oftedal ved Institutt for leseforskning i Stavanger i et intervju med Aftenposten 1. mars 2003. Petersen Oftedal har deltatt i arbeidet med nasjonale kartleggingsprøver for leseferdighet. Disse prøvene har avslørt at en stadig større del av elevene er dårlige lesere. Så har det vist seg at de dårlige leserne som regel også har problemer med skriveferdighetene. Nå blir det testet ut et system som har fått navnet "øyeprøven", der lærerne i større grad reagerer på skrivefeil hos elevene. Petersen Oftedal hevder at elevene blir flinkere til å lese hvis de vet hvordan ordene skal skrives. Norsknytt er så enig og presenterer også i dette nummer forslag til varierte rettskrivningsoppgaver - slik vi har gjort i snart tre tiår. Skrivefeil hemmer leserytmen hos elevene, og de distraherer og skjemmer skriftlige framstillinger.

Husk dikterne når sangene synges 17. mai

Det synges dessverre alt for lite her til lands, men en 17. mai uten sang er ennå utenkelig, heldigvis. 17. mai skal de kjente nasjonalangene tone friskt under nyutsprunget, lysegrønt bjørkelauv. Vi har en bønn i den sammenhengen: Husk å få med forfatternavnene når sangene trykkes. Snakk gjerne om forfatterne i skolen og skap blest om dem. De har laget våre nasjonale minnedikt og fortjener å bli husket. På sidene 4 og 5 står det mer om dette.

Kryssordvinnere 1 – 2003

Nynorsk

Morten Merland, 9., Hjelmeland ungdomsskole, 4130 Hjelmeland
Eirik Thorshaug, 10 B, Nesset ungdomsskole, 7600 Levanger
Ole Stenhaug, 8 C, Fjell ungdomsskole, 5353 Straume
Per Kristian Plassen, 10 B, Sande ungdomsskole, 3070 Sande

Bokmål

Veronica Sagbakken, 9 A, Gausdal ungdomsskole, 2653 Vestre Gausdal
Åse Johansen, 8., Værøy skole, 8063 Værøy
Tone-Lise Karlsen, 8., Tjeldsund ungdomsskole, 9442 Ramsund
Birger A. Nilsen, 10 C, Alta ungdomsskole, 9510 Alta

Takk for mange kryssordløsninger. Vi legger merke til at det er stor forskjellig i orden og skrift på løsningene vi får inn. Mange ganger er det vanskelig å tyde navnene på innsenderne. Vi oppfordrer lærerne om å be elevene skrive tydelige navn. Det gjelder særlig guttene.

Denne gangen vil vi gjerne gi en ekstrapremie til en klassen som har vist god orden og grei og tydelig skrift i kryssordløsningene. Ekstrapremien går til klasse 10 A ved Sørreisa sentralskole, 9310 Sørreisa. Vi gratulerer!

Halen til fuglen og fisken

Når vi bruker mange fellesord eller "sekkeord", skrumper språket. "Når språket skrumper, skrumper også virkeligheten," sier den danske dikteren Uffe Harder.

Språket blir utarmet og nyansefattig og framstår som et dårlig redskap for tanker og kommunikasjon.

I programmer for unge i radio og på fjernsyn tales det ofte om dyr, og det er bra. Men skremmende ofte har jeg hørt uttrykkene halen til fuglen og halen til fisken. Fiskene har som kjent spord, mens fuglene er utstyrt med stjert, svans eller vele. Firbeinte dyr har rove, rumpe, svans, stump eller stuss. Elevene må oppmuntres til brukte presise ord i stedet for uttrykk som "saka", "greie" eller "dings".

Disse ordene kan en lese.

En kan bli glad av ord.

En lærer seg å forstå med ord,
en lærer seg å forklare med ord,
og ordene hjelper oss
til å leve med hverandre.

Disse ordene kan en høre.

En kan bli sint av ord.

Benkt-Erik Hedin

Disse ordene kan en leke.

En kan bli ertet av ord.

Disse ordene kan en lage.

En kan bli trøstet av ord.

Ei lita tegneserienøtt

På svensk heter tegneseriefigurene Knatte, Fnatte og Tjate. På dansk heter de samme figurene Rip, Rap og Rup.

Hva heter disse tegneseriefigurene på norsk?

(svar side 33)

Grensene mellom sjangrene er flytende

Læringssenteret sender hver høst ut et hefte til skolene som inneholder vårens avgangsprøver i grunnskolen med sensorveiledninger og forhåndssensur. Det er nyttig for lærerne nå og da å studere dette heftet for å friske opp kunnskapene om vurdering. De skal også gjennom hele skoleåret gi elevene ”erfaring med og hjelp til å mestre en prøvesituasjon ut fra sine egne forutsetninger.” *

Av kapitlet ”Forhåndssensur i norsk 2002” går det fram at oppmennene syns at årgangens oppgavehefter er tiltalende, og at fargerike bilder og igangsettere inspirerer elevene. De sier at teksthæftets tema ”**Det gode liv**” er aktuelt og treffer ungdommen og at det er godt samsvar mellom teksthæftet og oppgavene. For egen del vil vi tilføye at vi syns det er bra at stoff med livsbejaende innhold blir brukt i sammenheng med avgangsprøven. Teksthæftet inneholder mange interessante tekster.

”Elevane skal kunne uttrykkje seg i ulike sjangrar – ” (L97)

Mange oppgaver ber om svar i ulike sjanger. I sensorveiledning presiseres det at sensorene må ta hensyn til at grensene mellom sjangrene ofte er flytende og uklare, og at sensorene må være varsomme med å stille for strenge sjangerkrav. Enkelte tekster har trekk fra forskjellige sjangerer. Når dette tjener hensikten med teksten, kan dette være en styrke, sies det i sensorveiledningen.

Stoffet som sensorveiledningen presenterer om de mest brukte sjangrene er nyttig. Her gjøres det blant annet greie for ulikhetene mellom sjangrene fortelling og novelle: Novellen er en mer krevende sjanger enn fortellingen. I novellen forlanges det en mer bevisst bruk av språklige og litterære virkemidler. Tekster som nærmer seg novellen, må honoreres, sies det.

Dikt kan være vanskelig å vurdere

Sjangeren dikt kan være vanskelig å vurdere. Derfor fraråder en del lærere elevene å velge denne sjangeren til avgangsprøven. Dette er uheldig; vi må stole på at sensorene også kan vurdere diktsjangeren objektivt. ”Sensorene må lese elevteksten med åpent sinn.”

Et klart krav til et dikt må være at de poetiske virkemidlene brukes for å få fram innholdet. I et dikt trenger en ikke bruke mange slike virkemidler, men det er viktig at de som brukes, må fungere. I sensorveiledningen nevnes noen av de mest brukte virkemidlene, som for eksempel sammenligning, besjeling, kontrast, gjentakelse og bokstavrim. De fleste lærebøkene gir fyldige og gode kunnskaper om sjangeren dikt.

Tilnærmet samme krav i sidemål som i hovedmål

Sensorveiledningen sier at det er rimelig at sensorene stiller tilnærmet samme krav til skriftlig formuleringsevne i sidemål som i hovedmål. Når det gjelder språklig formuleringsevne, nevner veiledningen at elevene kan ha problem med ordtilfang, formverk og ortografi. På disse feltene må sensorene vise skjønn, heter det.

Fedrelandssangene - nasjonens minnedikt

Ingen årstid har fått så mange sanger som våren. De lyse månedene når naturen våkner til nytt liv igjen, er gjennom tidene blitt priset med glade ord og toner. Mange av sangene er naturlig nok blitt knyttet til vårens store festdag, 17. mai.

Vår- og 17. mai-sangene trykkes i aviser, blad, allsanghefter m.m.. Dessverre ser vi alt for ofte at festarrangørene glemmer å nevne forfatterne til disse sangene. Når åndsverk presenteres, skal opphavspersonene nevnes. I et kulturland burde dette være en selvfølge.

Manglende forfatternavn under sangene fører med seg at folk flest er ukjent med hvem som har diktet de mest kjente sangene våre. Flere stikkprøver i de øverste klassene i grunnskolen avslørte at mer enn halvparten av elevene ikke visste hvem som har skrevet fedrelandssangen vår. Mange mente Henrik Wergeland var forfatteren.

Nesten ingen hadde rede på forfatteren til fedrelandssalmen. Få kunne oppgi de første ordene i denne salmen. Ingen visste at hundreårsdagen for Elias Blix død ble markert i 2002. Blix står også som forfatter av vårsangen framfor noen annen, "No livnar det i lundar". Nord-Norges mektige "nasjonalsang", "Å eg veit meg eit land" er også en av sangperlene som Blix har diktet.

Når 17. mai nærmer seg, er det en god grunn for å repetere nasjonalsangene våre og gi opplysninger om forfatterne. Sangen som regnes som Norges første nasjonalsang, er "For Norge kjempers fødeland" ("Norges skål"). Sangen som egentlig er en drikkevisse, ble skrevet av trønderen Johan Nordahl Brun i 1771. (Brun står også som forfatter av Bergens-sangen.) Sangen ble fort populær i Det Norske Selskab i København, men danskene så den som opprørsk. Den ble derfor ikke trykket fritt før i 1814.

En begeistret Henrik Wergeland utropte sangen som den "norske Marseillaise". Selv skrev Wergeland i 1841 "Småguttenes nasjonalsang" som begynner slik: "Vi ere en nasjon vi med-." Denne sangen og "For Norge kjempers fødeland" har samme melodi, visstnok komponert av Andre Gretry. I 1861 skrev selveste Henrik Ibsen sangen "Vi er et folk, vårt land er fritt". Også denne sangen går på melodien til "For Norge kjempers fødeland".

I 1820 lyste Selskabet for Norges Vel ut en konkurranse om den beste norske nasjonalsang. Henrik Anker Bjerregaard vant prisen med "Sønner av Norge", som ble Norges populære, "kronede" fedrelandssang inntil "Ja, vi elsker" overtok i 1864.

Bjørnstjerne Bjørnsons tekst var frisk og ny. Sangen var fri for "pynteadjektiv" som herlig, mektig, stolt osv. Her gikk dikteren rett på sak med substantiv og verb og en førstelinje som lett samlet en folkemasse til allsang. Bjørnsons fetter, Richard Nordraak, komponerte en fengende melodi til sangen.

Flere ganger har aviser, radio og andre lyst ut konkurranser om en moderne fedrelandssang, men folk vil ikke bytte ut "Ja, vi elsker". Sangen har vært brukt i nær 140 år og nordmenn har gjort sine bragder i inn- og utland og er blitt en del av den norske folkesjela.

Hvem har skrevet vår- og 17. mai-sangene?

Her kommer ei liste over kjente vår- og 17. maisanger. I ramma nederst på sida står forfatterne hulter til bulter. Skriv rett forfatter bak hver sang. Greier du 19 rette?

1 Ja vi elsker dette landet	
2 Gud signe vårt dyre fedreland	
3 Fagert er landet du oss ga	
4 Blant alle lande i øst og vest	
5 Vi ere en nasjon vi med	
6 For Norge kjempers fødeland	
7 Sønner av Norge	
8 Gud signe Noregs land	
9 Å Vestland, Vestland	
10 Å eg veit meg eit land	
11 Mellom bakkar og berg	
12 No livnar det i lundar	
13 Norge i rødt, hvitt og blått	
14 Menuett i mai	
15 Vårsøg	
16 Å leva det er å elska	
17 Her ser eg fagre fjord og bygder	
18 Du skal få en dag i mårå	
19 Vi vandrer med freidig mot	

Henrik Wergeland, Ivar Aasen, Alf Prøysen, Henrik Ibsen, Hans Hyldbakk, Elias Blix, Elias Blix, Elias Blix, Tore Ørjasæter, Anders Hovden, Ole Vig, Henrik Anker Bjerregaard, Vidar Sandbeck, Johan Nordahl Brun, Anders Vassbotn, Aasmund Olavson Vinje, Finn Bø, Arne Garborg, Bjørnstjerne Bjørnson

Om eponym, nyord og lærebøker

Historien bak ordet – lær om eponym

En lang rekke oppfinnelser har fått navn etter oppfinneren eller personen som bidrog til å gjøre oppfinnelsen kjent. Slike ord kaller vi eponym (epo eller epi er gresk. Det betyr etter og onym betyr navn, egentlig ”den som gir navn”).

Rudolf Diesel var for eksempel en tysk ingeniør som levde fra 1858 til 1913. I klassen kan vi nevne eponymer i fleng. Elevene kan gjette hva slags oppfinnelser eller ting eponymet har sammenheng med: Boikott, Celsius, Fuksia, Giljotine, Volt, Watt, Salmonella, Nikotin, Lobelia, Silhuett, Ampere, Rudbeckia, Kardigan, Sandwich, Chesterfield, Dahlia. Det fins mange, mange flere.

Neste gang vi hører eller leser ett av disse ordene, kan vi tenke på at opprinnelig var ordet et etternavn. Kondom var forresten navnet på livlegen til spanskekongen Karl 2.

Er det lov å skrive motemolo, å ratte og skriftkaster?

Det er tidkrevende for norskårere å holde seg oppdatert om ord og rettskrivning på norsk. Ingen andre land i Europa har hatt så mange rettskrivingsendringer som Norge. De trykte ordlistene går fort ut på dato. Nyttig er det derfor at Norsk språkråd har lagt ut både ”Nynorskordboka” og ”Bokmålsordboka” på internett. Her finner en nå og da overraskende opplysninger.

Noen eksempler: Myldretid kan brukes på norsk, men motemolo kan ennå ikke avløse det engelsk ordet catwalk heller ikke platemus for touchpad. Skriftkaster og lysark er heller ikke oppført som alternativ for det tungvinte overheadprosjektør og transparent. Men fri-spiller er ført opp likt med libro og bilbås står som ord for en åpen garasje. Matte kan brukes som kortform for matematikk.

Bra er det at verbet ratte kan brukes likt med å kjøre bil. Her sparer en et ord eller to. Likeens kan vi skrive å køe, som betyr å stå eller kjøre i kø. Å bense er ennå ikke kommet med, mens å haga står bare i nynorskordlista med betydningen å gjerde inn.

Elevene har sikkert tanker om hvordan språket kan forenkles og fornorskes. Noen har kan skje også forslag til nynord. Det kommer stadig nye gjenstander og framgangsmåter som trenger norske navn. Norsk språkråd tar imot forslag på sin internettlelse.

Læreboka avgjør hvor flinke elevene blir

- Lærebøker og læreplaner spiller fremdeles helt sentrale roller i norsk skole. De er og blir lærernes klart viktigste hjelpebidrager, sier professor Stefan Hopmann ved Høgskolen i Agder til Aftenposten 23. mars 2003. Hopmann har blant annet spurt 836 ungdomsskole-lærere om hvordan lærebøkene de bruker blir valgt ut.

NTNU-professor Gunn Imsen uttaler i samme avisoppslag at valg av lærebok har avgjørende betydning for elevenes prestasjoner, i alle fall i norsk og matematikk.

-Læreboka er en medvirkende årsak til de alarmerende store forskjeller mellom klasser og mellom skoler i Norge, sier Imsen som bestemt nekter å si noe om hvilke læreverk som har skapt skolevinnere og hvilke verk lærerne bør unngå å bruke. Imsen har analysert norsk- og matematikkprøvene til 4000 elever i 4., 7. og 10. klasse. Imsens prosjekt er et av de største i Forskningsrådets evaluering av Reform 97.

Kontrast – et av de vanligste litterære virkemidlene

Et av de vanligste litterære virkemidlene er kontrast. Kontrast er motsetning. Når to motsatte virkemidler blir satt opp mot hverandre, virke det forsterkende, vi ser verden i et nytt lys. Det svarte blir svartere når det sidestilles med det hvite. Motsetninger tiltrekkes av hverandre, sies det. Når vi sier hvit, tenker vi samtidig svart osv.

Kontrast brukes i nær sagt alle kunstformer, særlig i litteratur, musikk og bildende kunst er kontrast et svært vanlig og takknemlig virkemiddel.

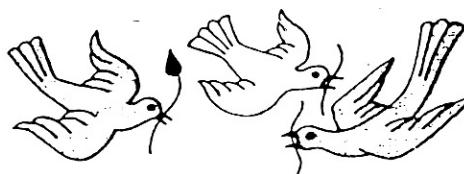
Dikterne bygger opp sine tekster rundt kontraster for å få fram det de har på hjertet. Det kan være kontraster som ung og gammel, lys og skygge, før og nå, liv og død osv.

Linerlas flyvedikt

"Høyt og lavt
i solskinn og regn
i kulde og varme
i lys og i mørke
flyr jeg over landegrenser
vår og høst"
kvittrer den lille lette linerla
til den store tunge kråka
"Heime er best
der er jeg mest"
kraer den krye kråka

Djupvannsdiktet

"Bedre mager og flat
enn feit og rund"
sa flyndra til torsken
Han satt fast i garnet
Hun svømte under
på havets bunn.

Oppgaver

- Hvor mange kontraster (ordpar) finner du i "Linerlas flyvedikt"? Skriv dem ned.
- Skriv ned ordpar med motsatt betydning (kontraster). Bruk tre minutter.
- Kontrastene skrives på tavla. Alle bidrar med sine ord og uttrykk.
- Skriv dikt der kontraster er et av de litterære virkemidlene.
Nå får dere nytte av ordsamlingen på tavla.
- Arranger en opplesningsstund i klassen. Les kontrastdiktene. Bruk flere stemmer i hvert dikt. Da kommer kontrastene bedre fram.

Nesevise

Neser er store.
Neser er små.
Din er en krane
med dråpe på.

J.H.

Hvor mange litterære virkemidler finner du i teksten "Nesevise"?

Du kan velge mellom de 12 virkemidlene som står i rammen.
Påvis de virkemidlene du foreslår.

Gjentakelse, homony, metafor, kontrast, rim, enderim, rytme, allitrasjon, linjelengde, sammenligning, symbol, oppsett på siden.

"Jeg tror på en Gud som er allgod og en venn av menneskeheten. Dyrkelsen av en streng og umild Gud overlater jeg til andre."
Ludvig Holberg (1684 - 1754)

Ludvig Holberg

Utbytterikt å studere Holberg nærmere

Ludvig Holberg er en av de største åndsmenneskene som har levd i Norden. Han regnes som far til den dansk-norske litteraturen og har en faglitterær produksjon på mer enn 20.000 store, lærde sider. I tillegg skrev han under pseudonymet, Hans Mikkelsen, 34 komedier. Flere av dem spilles fremdeles på nordiske scener. Holberg maktet å popularisere lærde universitetsfag som filosofi og historie.

Takket være Holbergs fyldige og morsomme "levnetsbrev" og epistler, der han blant annet forteller fra sine mange reiser i Europa, vet vi mer om ham enn om de fleste andre store nordiske diktere. Dessuten fins det mye lett tilgjengelig litteratur om Holberg. Særlig vil vi anbefale Lars Roar Langslets fyldige og lettskrevne biografi "Den store ensomme", fra 2001 og Yngvar Ustvedts "Holberg om seg selv", fra 1984. Det er også gitt ut en bok på nynorsk om Holbergs reiser. Her kan elevene få fin nynorskpraksis. I Norsknytt 1 - 2003 omtalte vi Holberg og trakk fram særegenheter ved hans person. I år 2004 er det 250 år siden han døde; dikteren vil da bli minnet med mange arrangementer.

Elevene får varige gleder og nytte av å arbeide med Holberg og hans forfatterskap. Det er knyttet mye kulturhistorie til Holbergs liv. Stoffet gir blant annet innsyn i historie, geografi, religion, filosofi og ikke minst i personhistorie. "Det er intet jeg mer studerer på, og mindre begriper enn meg selv," skrev Holberg mot slutten av sitt liv. Holberg var en lidenskapelig selvgransker og likte å skrive om seg selv. Når vi leser selvbiografisk stoff, må vi ta med i vurderingen at uttalelser og beskrivelser er subjektivt framstilt.

Mange emner fra Holbergs liv er interessante å studere nærmere. I fleng kan vi nevne jordnære emner som: Holbergs barne- og ungdomsår, Holbergs mat- og levevaner, Holberg og kvinnene, Holberg og sykdommene, avholdsmannen Holberg, godseieren Holberg, vandren Holberg, europeeren Holberg, episoder fra Holbergs reiser, Holberg og gudstroen, læren og foreleseren Holberg og flere. Elevene må ta stilling til hvilke ulike arbeidsmåter de ønsker å bruke når de skal arbeide med de nevnte emnene og andre. De må også avgjøre hvilke presentasjonsformer de vil bruke når stoffet skal legges fram.

Flere av emnene vil egne seg utmerket som små scenebilder der Holberg er hovedpersonen, men der andre oppdiktede personer kommer inn og stiller spørsmål til dikteren, gjerne provoserende spørsmål slik at hovedpersonen kan demonstrere sitt hissige gemytt. Noen av de mest kjente personene fra Holbergs komedier kan også presentere seg og kort fortelle om sitt liv og sine problemer. I scenebildene må selvsagt kostymer og enkle settstykker og rekvisitter brukes. Det frisker opp framstillingen.

Litteratur:

Lars Roar Langslet: "Den store ensomme - en biografi om Ludvig Holberg"	Oslo 2001
Yngvar Ustvedt: Ludvig Holberg om seg selv	Oslo 1984
Carl Fredrik Engelstad: Ludvig Holberg - gjøgleren, granskeren, gåten	Oslo 1984
Ludvig Holberg: Reiser 1704-1726	Fonna Forlag 1968

Det skal også lukte av en skjønnlitterær tekst

"Vær sanselig," sa forfatteren Gro Dahle da hun i Barnetimen i vår ga unge "diktere" skriveråd. Hun hadde skrevet første kapittel i Barnetimeboka 2003. Nå skriver tusenvis av barn videre på boka. Denne dugnaden, som startet for 50 år siden, har vært et meget positivt tiltak, både for dem som liker å skrive og å tegne. Forfatterne Kjersti Scheen, Rønnaug Kleiva og Jo Bech-Karlsen debuterte med bidrag til Barnetimeboka. Overskuddet av boksalget går til forskjellige formål under mottoet "Barn hjelper barn".

Gro Dahle oppfordret dem som skriver om å ta hele sanseskalaen i bruk. Ikke bare synet, men også smak, hørsel, lukt og følelse må få plass i tekstene. Det er også verdifullt med tankereferat. En tekst som formidler varierte sanseinntrykk, får et personlig og engasjert preg og skiller seg positivt ut fra frasefylte og overfladiske tekster.

I en tid der mediene fjernsyn, film, video, stillbilder og lignende dominerer, blir også tekster sterkt synspåvirket på bekostning av andre sanser.

Et sanseskjema kan samle inntrykkene

Et enkelt sanseskjema kan gi hjelp til å samle og ordne inntrykkene. En fordypningsstund over sanseskjemaet kan kalle fram varierte sanseord. Mange har erfart at lukt- eller duftord kan være gode assosiasjonsskapere. Når et luktord kommer ned på papiret, kan det trekke fram en lang minnekjede. Bilder dukker opp på vår indre fjernsynskjerm. Det er nærmest som en hypnose. Minnene sitter i nesen, er det sagt. Snakk om dette i klassen. Er det noen som kjenner seg igjen i disse erfaringene? Snakk også om andre sanseerfaringer.

Oppgave

Langt der nede skimtet bun hoppet, sletta og folkemassen. Hørte brølet. Det ilte langs ryggraden.

Redd? Litt, men mest spent og utålmelig. Tjærerøyken fra faklene her oppe sved i neseborene. Vinden stakk i kinnene. Hun tygde kjapt på den sote tyggegummien. Beroligende.

Endelig, det hese bornsignalet skar gjennom kuldegradene. Hun spyttet ut tyggegummien. Så skled bun utfor.

Plukk ut sanseordene fra teksten. Sett dem på plass i sanseskjemaet.

Sanseskjema

Syn	
Hørsel	
Lukt	
Smak	
Følelse	

Velstandsutvikling – et lite spill til ettertanke

A sitter og fisker. Har enkle sportsklær på.

B, som er fabrikkeier, flott kledd kommer raskt gående.

B: Hei sann, sitter du og fisker midt i travle arbeidstida.

A: Har bare en liten deltidsjobb jeg, får god tid til å fiske, ser du.

B: Da kan jeg hjelpe deg. Vi trenger arbeidsfolk på fabrikken. Du kan få begynne å arbeide hos meg i dag.

A: Hvorfor skulle jeg gjøre det?

B: Vi tilbyr meget god betaling.

A: Hva skal jeg med mange penger?

B: Du kan kjøpe deg et stort, flott hus – og bil.

A: Hva skal jeg med det?

B: Du kan kjøpe TV, datamaskin og fine klær.

A: Hva skal jeg med det?

B: Vi tilbyr gunstig arbeidstid og lange ferier.

A: Ja, og hva så?

B: Du vil få en god pensjonsordning og kunne nyte alderdommen.

A: Ja, og hva så?

B: Da vil du få det riktig trivelig, og du kan for eksempel dra på fisketur så ofte du vil.

J.H.

Skriv dialogen ferdig

I denne teksten som skal være en dialog, mangler alle replikkene fra person B. Dikt replikker slik at dialogen blir fullstendig. Føy gjerne til sceneanvisninger. Forslag til overskrift: Overtalelse.

Arbeid to og to. Alle parene framfører dialogene sine for klassen.

B:

A: (bestemt) Ikke tale om!

B:

A: (fortsatt med overbevisning) Nei, har jeg sagt.

B:

A: (litt imøtekommende) Muligens, jeg skal tenke på det.

B:

A: (interessert) Kanskje, ikke umulig.

B:

A: (imøtekommende) Tja, det høres slett ikke dumt ut det.

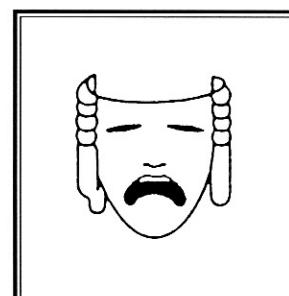
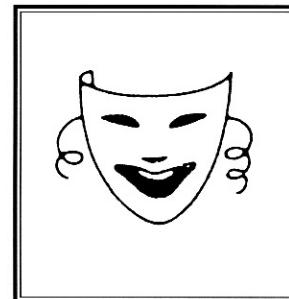
B:

A: (ivrig) Ja, det er jeg jo enig i.

B:

A: (begeistret) Selvfølgelig, akkurat som jeg skulle ha sagt det selv.

B:

Er du kjent i norsk litteratur?

1. Sett forfatternavna fra ramme A inn i forfatterrubrikken slik at det passer med årstala.
2. Sett tekstene fra ramme B inn i tekstrubrikken bak de forfatterne som har skrevet tekster. Vær oppmerksom på at det er for mange tekster i ramme B.
3. Skriv navn på forfatterne som det er tegninger av nederst på siden. Forslag til navn finner du i ramme A.

Ramme A

Henrik Wergeland, Ivar Aasen, Jostein Gaarder, Petter Dass, Henrik Ibsen, Inger Hagerup, Snorre Sturlason, Olav Duun, Alf Prøysen, Sigrid Undset, Knut Hamsun, Ludvig Holberg.

Ramme B

Sofies verden, Heimskringla, Jeppe på Berget, Peer Gynt, Bør Børson, Småguttenes nasjonalsang, Trost i taklampa, Kristin Lavransdatter, Juvikfolke, Mellom bakkar og berg, Markens grøde, Nordlands trumpet, Ja vi elsker, Våre små søsken.

Levetid	Forfatter	Tekster	Sjanger
1. 1179-1241			
2. 1647-1707			
3. 1684-1754			
4. 1808-1845			
5. 1813-1896			
6. 1828-1906			
7. 1859-1952			
8. 1876-1939			
9. 1882-1949			
10. 1905-1985			
11. 1914-1970			
12. 1952-			

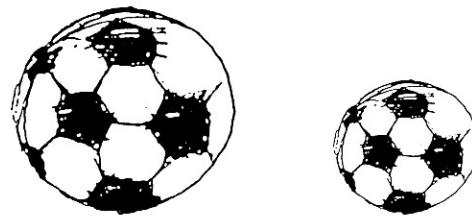
Heidi i toppform

Les teksten og svar på desse oppgåvane:

1. Kva for ulike idrettsgreiner hører vi at Heidi har vore med på?
2. Kva er den svakaste sida hennes som fotfallspelar? Forklar.
3. Kven er trenar for fotballaget der Heidi er med?
4. Heidi er heldig når det gjeld skolearbeidet. Forklar.
5. I kva for ein by hører fotballaget Arsenal heime?
6. Kva får vi elles høre om laget Arsenal? Svar punktvis.
7. Kva for ein sjanger er denne teksten?
8. Nemn typiske sjangerkjennteikn som vi finn i teksten.
9. Skriv om eit idrettslag eller ei idrettsgrein.
10. Sett opp ei hugsliste når det gjeld å skrive intervju.
11. Skriv eit intervju med ein tenkt idrettsutøvar.

Nynorsk

Arsenal er favorittlaget

“Heidi Lunden, toppscorar i fotballturneringa”, stod det i måndagsavisa.

Vi var på plass da laget treна i går kveld, og kunne sjølv sjå at Heidi har krut i støvlane. Ho dribla av gutane lett og elegant og fyrté av raske, velplasserte skott.

- Du starta vel med fotball i førre veka, prøver vi oss.
- Å nei du, ler ho under den lyse panneluggen. - Eg har spelt fotball så lenge eg kan hugse. No spelar eg så ofte som eg kan.
- Det er godt gjort å komme forbi dei kraftige gutane i forsvaret, seier vi.

- Eg er lita og lett og kanskje snøggare enn dei. Ja, eg har sikra meg fleire kretsmeisterskap i sprint og lengde, seier ho og tek nokre raske joggesteg. Ho greier ikkje å stå still eit einaste sekund.

- Kva liker du därlegast i fotballspelet? vil vi vite.
- Det er lett å svare på, smiler ho. - Hovudspelet får eg sjeldan vere med på. Eg er berre 1,62 lang, skjønner du, og det strekk ikkje til når vi kjempar om høge ballar. Men straks ballen er på bakken, blir det moro att.

- Favorittlaget ditt?

- Arsenal! kjem det kontant. - Arsenal er eit av dei eldste og beste laga i verda, stifta i 1886, var med frå første sesongen i engelsk seriefotball i 1888. Heidi fossar av fakta om favorittklubben sin.

- Arsenal har ein kanon i klubben-emblemet sitt, blir populært kalla “The Gunners”, spelar heimekampane sine på Highbury i London, har raudkvite drakter, blei ligavinnar i...

- Ja takk, bryt vi av. - Korleis går det med skolearbeidet når fotballen tek så mye tid?

- Berre fint, ler Heidi. - Klasseforstandaren min trenar laget vårt, og han ser litt gjennom fingrane med leksene når det gjeld “stjernespelarar”.

Med eit breitt smil spurtar Heidi ut på banen att og kastar seg inn i ei klyngje som kjempar om ballen.

Sanneleg greidde ho å kapre han! No styrer ho ballen mot sekstenmeteren og spurtar snøgt etter han.

Målmannen ser ikkje berre glad ut da Heidi leikande lett rundar to forsvarsspelarar og brått er i skottposisjon.

Bruk malende adjektiver i korttekst

I tekstene som du nå skal skrive, må du uttrykke deg kort og klart. Legg vekt på å variere adjektivbruken. Bruk fantasien, dikt inn opplysninger slik at tekstene blir levende.

1. Uforklarlig gjenstand på himmelen

I går kveld så du en lysende gjenstand på himmelen. Du skal forklare til en kjenning hva du så og hva du tenkte og følte. Hva vil du si? (Bruk om lag 50 ord).

2. Takk for gaven

Fra en person som du setter stor pris på, har du fått en gave som du ble meget glad for. Skriv et takkekort.

3. Presentasjon av deg selv

I et møte der du skal delta, må alle deltakerne gi en presentasjon av seg selv. Den skal være i ett minutt. Hva vil du si? Skriv det ned.

4. Festmåltidet

Du har gjort en kjenning en tjeneste. Som takk for tjenesten tilbød denne personen, som er dyktig til å lage mat, deg et festmåltid. "Gi meg en detaljert "bestilling", så lager jeg maten", sa vedkommende.

Skriv din bestilling. Husk at et måltid skal nytes med flere sanser.

5. Pyntet til fest

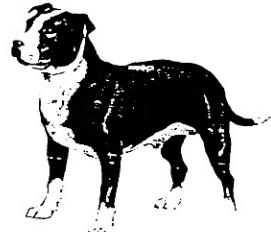
Slik ser jeg ut når jeg er stivpyntet til fest. Skriv deltajert om hvordan du ser ut.

6. Trøst til en som ikke vant

En venn av deg har lenge satset kraftig på å vinne en konkurrans. Men så havnet vedkommende langt nede på resultatlista. Hva vil du si til vedkommende når dere møtes? Skriv om det.

7. Etterlysning av en hund

Se nøyde på tegningen av hunden. Skriv en detaljert etterlysning etter denne hunden.

Oppgaven nedenfor krever et mer fyldig svar.

8. Femhundrekroneseddelen på golvet

Du står i kø framfor kassa i et handlesenter. En eldre person skal betale varene vedkommende har kjøpt. Du ser at en sammenkrøllet pengeseddel faller ut av lomma til denne kunden. Du legger merke til at en annen person raskt setter foten oppå seddelen og later som ingenting.

Hvilke tanker strømmer gjennom hodet ditt når du ser dette? Hva skjer videre?

Lag ei fortelling der hele handlinga framfor kassen er med. Bruk de fire fortellermåtene:

Handlingsreferat, skildring, tankereferat og replikk.

Finn ei passende overskrift på fortellinga di.

Bedre språk med korte ord og setninger

Har du tenkt på hvorfor vi har så mange lange ord i språket vårt? Det kommer av at det er så enkelt å knytte sammen ord på norsk, for eksempel fot-ball-drakt-reklame. Engelsk språk har mange korte ord, helst enstavingsord. Kommer det lange ord, blir de delt opp, book shoop. Det har smittet over på norsk. Ofte ser vi at elevene skriver jule kake, sko butikk og lignende. Dette strider mot den offisielle norske rettskrivningen, derfor må lærerne være frampå med rødpenna.

Det er et faktum at lesbarheten blir bedre med korte ord. Ord på sju bokstaver eller mer vil som regel bremse lesefarten. Burde vi kanskje straks godta orddeling på norsk også? Det blir tillatt før eller senere!

Både setningslengde og ordlengde betyr noe for lesbarheten, likeens skriftstørrelsen og skriftypene. Mange fremmedord og sjeldne ord bremser også lesefarten. Vi vet at mellom 20 og 40 prosent av befolkningen har større eller mindre grad av lesevansker. Også av den grunn bør vi unngå for lange setninger og ord når vi skriver. Setninger med mer enn 15 - 18 ord lengter etter punktum. Med korte ord og setninger blir språket klart og oversiktlig. Det blir enklere for leseren å oppfatte innholdet. Det er vel hovedsaken.

Husk: Det går godt an å unngå å stille sammen lange ord. Det er ikke nødvendig å bruke ord som ordsammenstillinger.

Rettskrivningsråd 1: Del opp ordet, se på det og si det

Dersom du er i tvil om hvordan lange ord skal skrives, så lønner det seg å dele opp ordet i korte stavinger. Da skjønner du lettere hva ordet betyr, og du ser hva som må være logisk skrivemåte. Det beste eksemplet på en slik dele,-se-og-si metode, er kanskje ordet kan-skje. Når du ser på delene ordet er satt sammen av, er det ingen tvil om skrivemåten.

Flere eksempler: Nys-gjerrig, all-tid, inter-esse, for-resten,

Rettskrivningsråd 2: Les teksten bakfra

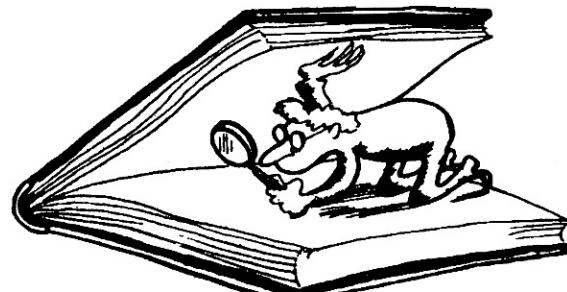
Når vi jakter på ordfeil i egne tekster, er vi "blinde". Vi kjenner innholdet i teksten for godt, derfor ser vi ikke nøyne nok på orda. Når vi leser teksten bakfra, kan vi konsentrere oss om skrivemåten på hvert enkelt ord. Vi blir ikke forstyrret av innholdet. Altså: Når vi du er på jakt etter ordfeil, er det lurt å lese teksten bakfra.

Rettskrivningsråd 3: Bruk de gode, gamle huskereglene

Det fins mange huskeregler for rettskrivning. Her er noen eksempler: Nok med en k i nok. Alltid to l'er i alltid. Aldri to l'er i aldri. Nok med en m i slutten av et ord. Ikke j foran i, y og ei: kino, kyndig, giftig. Kan du flere huskeregler? Del dem med klasskameratene!

Staveblødme

- Kan ski lese?
- Hvorfor tror du det?
- Jo, Thomas sa nylig at i kjelleren står ski og staver.

Skriv-rett-ark

Bokmål

Når du har fylt ut arket, skal du sjøl sette karakter på skrifta di.

A. Skal det være enkel eller dobbel konsonant i disse substantivene? Skriv orda rett.

1. Ka(r)ame(l) _____
2. Pro(f)e(s)or _____
3. A(b)o(n)ent _____
4. De(b)a(t) _____
5. Ta(b)ure(t) _____

B. I hvert av disse orda er det en skrivefeil. Skriv orda rett.

1. Interessang _____
2. Nyssgjerrig _____
3. Vidregående _____
4. Sjangsespill _____
5. Skjokolade _____

C. Finn fremmedord som betyr det samme. (De to første bokstavene er oppgitt).

1. Boksamling - bi _____
2. Møtepogram - ag _____
3. Reisebevis - bi _____
4. Talelærer - lo _____
5. Retting - ko _____

D. Sett inn forstavingen in- eller inn-:

1. Åse ble _____ valid etter bilulykken.
2. Medisinen var til _____ vortes bruk.
3. Søknaden om lån ble _____ vilget.
4. Mo ble ansatt som _____ spektør.
5. Treneren _____ struerte spillerne.

E. Skriv disse orda i flertall.

(Eks.: Tøffel - tøfler)

1. Sykkel _____
2. Vinter _____
3. Nøkkel _____
4. Far _____
5. Mor _____

Navn:

Klasse: Dato:

Skriftkarakter:

F. Skriv disse tallene med bokstaver.

1. 11 _____
2. 16 _____
3. 17 _____
4. 27 _____
5. 78 _____

G. Fem av disse orda skal skrives med stor forbokstav. Skriv de fem orda riktig nedenfor.

danske, april, arbeiderpartiet, trøndelag, torsdag, kanin, svartehavet, dagbladet, riksteateret.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

H. Skal det være enkel eller dobbel konsonant i disse orda? Skriv orda rett.

1. ka-erat (m) _____
2. a-elsin (p) _____
3. tu-el (n) _____
4. a-resse (d) _____
5. bu-ett (k) _____

I. Lag substantiv som ender på -asje av disse verba:

1. spionere _____
2. slite _____
3. sabotere _____
4. passere _____
5. emballere _____

J. Fyll ut med ord som betyr det motsatte (antonymer):

1. Fylte - tø _____
2. Slokte - te _____
3. Husket - gl _____
4. Pent - st _____
5. Tynt - t _____

Forstår du svensk og dansk?

Grannespråkene våre, svensk og dansk, er nesten som tre dialekter innenfor ett og samme språk. Langt tilbake i tida, før mer enn tusen år siden, hadde dansker, nordmenn og svensker det sammen språket. Urnordisk kaller vi dette språket.

Omkring vikingtida begynte det å skje store endringer i dette språket. Disse endringene utviklet seg ulikt i de forskjellige områdene i Norden. Etter hvert ble det snakk om tre forskjellige språk: Dansk, norsk og svensk. Noen ord er ulike på de tre språkene, men likhetene er større enn forskjellene.

Det sies at vi nordmenn forstår grannespråkene best. Vi er vant med å lytte på svensk fjernsyn. Vårt bokmål er utviklet fra dansk språk.

Spøkefullt er det sagt at dansk språk er norsk med mange skrivefeil i!

Nedenfor står en alfabetisk liste over noen danske og svenske ord som er helt ulike våre egne. Disse ordene har skapt misforståelser nå og da. Derfor kan de være nyttige å kunne.

Dansk:
lynlås
pige
sæbe
hakkebøf
dreng

Svensk:
pojke
flicka
pannbiff
tvål
blixtlås

Svensk	Norsk
affär	forretning
artig	høflig
bio	kino
brevlåda	postkasse
bädd	seng
ficka	lomme
flicka	jente
fråga	spørre
ful	fæl, stygg
fönster	vindu
glass	iskrem
glasögon	briller
grädde	fløte
hitta	finne
kudde	pute
ledsen	lei seg
lugn	rolig
mössa	lue
näsduk	lommetørkle
pojke	gutt
rar	søt, hyggelig
resväcka	koffert
rolig	morsom
semester	ferie
stad	by
svår	vanskelig
tidning	avis
trevlig	hyggelig
trädgård	hage
tråkig	kjedelig
tull	toll
tvätta	vaske
tvål	såpe
vykort	visittkort

Dansk	Norsk
bange	redd
dreng	gutt
grim	stygg
grine	flire, le
hold (subst.)	lag
kartofler	poteter
kun	bare
lide (verb)	like
morgenmad	frokost
mose	myr
rar	sør, hyggelig
sjovt	morsomt
skægt	gøyalt
sær	rar

Merk disse tallene:

halvtreds	femti
tres	seksti
halvfjérds	sytti
firs	åtti
halvfems	nitti

Merk disse betegnelsene:

stuen	1. etasje
1. sal	2. etasje
2. sal	3. etasje

Bandeord

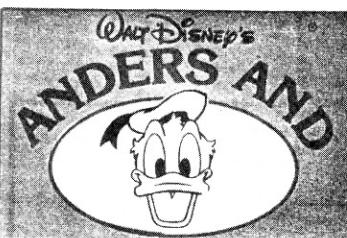
- Hans, er det dig, der har lært papegøjen bandeord?
- Nej, tværtimod, mor.
- Tværtimod? Hvad mener du med det?
- Jeg har lært den de ord, den ikke må sige.

Oversett fra dansk og svensk til norsk

BLONDIE

1

A

»Kunne du i det mindste ikke sige goddag. Du kommer bare ind og sætter dig og læser i blade. Du siger aldrig en lyd om, hvad du har foretaget dig. — Det er godt, at man ikke skal gå op ad dig hele dagen. Så ville jeg kede mig ihjel.«

(Far til sin 15-årige datter)

B

»Hold nu op med at snakke. Munden går jo på dig hele tiden. — Det er snart ikke til at tænke en tanke. — Lad nu være med at spørge hele tiden og gå ind til dig selv og leg.«

(Mor til sin 5-årige son)

C

Sluta, sluta!
Springer upp i rummet
skriker, gråter
smäller i dörr'n
Å, vad jag är arg!
Alla grålar just på mej
Aldri på lillbrorsan
Lugnar mej så småningom
Bäst att gå ner igen
Låtsas om ingenting,
men det känns i alla fall

gråla: skjelle
lugna: roe

3

1. Oversett tekstene i tegneserieboblene og de tre tekstene nederst på arket til norsk.
2. Lag overskrifter på alle tekstene.
3. Hvilken tekst likte du best? Hvorfor?

Let etter sammenhenger i tekster

I hulter til bulter-oppgaver må du gå på jakt etter hovedtrekk i teksten. Gå nøyte til verks og se etter sammenhenger. Når du vet at ei fortelling vanligvis har ei innledning, og en hoveddel og ei avslutning, gjør det arbeidet med å sette setningene i ei omkastet fortelling i rett rekkefølge enklere for deg. Vers og viser har ofte enderim. Her kan det derfor være lurt å finne frem til rimorda først.

RYDD OPP I FORTELLINGA

Nynorsk

I teksten nedanfor har setningane blitt stokka om. Skriv setningane i rett rekkefølge og svar på spørsmåla.

- Den eine guten seier til mannen bak disken:
- “Akkurat no ser eg at han kører over tre motorsyklar”
- Inn på vegkroa kom tre bråkjekke motorsykkelgutar.
- Dei gjekk fram til bordet der sjaføren sat, velta kaffekoppen hans og kasta smørbrødet hans på golvet.
- “Har du sett ei sånn pyse, han tør ikkje forsvara seg eingong!”
- Sjaføren berre såg på gutane og gjekk fort ut av vegkroa.
- På ei veikro sat ein trailersjafør og fekk seg mat.
- “Han er visst ikkje serleg flink til å kjøyre heller”, sa mannen bak disken mens han stirde ut gjennom vindauge.

1. Foreslå ei overskrift på denne teksten.
2. Sei meininga di om det som hende i denne teksten.
3. Kva skjedde etterpå, trur du? Skriv om det.

RYDD OPP I DIKTET

Bokmål

Ord i ramma skal danne et dikt skrevet på fire linjer av Harald Sverdrup. Ord nr. 3 og 6, 10 og 12 er enderimord. Ord nr. 3, 6, 8 og 12 er substantiv. Ord 12 er intekjønn. Ord 4 og 9 er verb. Ord 2 er adjektiv. Ord 1 er preposisjon. Skriv diktet på fire linjer.

er	smilehull	hatter	gamle	av	latter	full	min	i	bor	hatt	mye
----	-----------	--------	-------	----	--------	------	-----	---	-----	------	-----

Svarskjema

1	2	3	
4	5	6	
7	8	9	10
11		12	

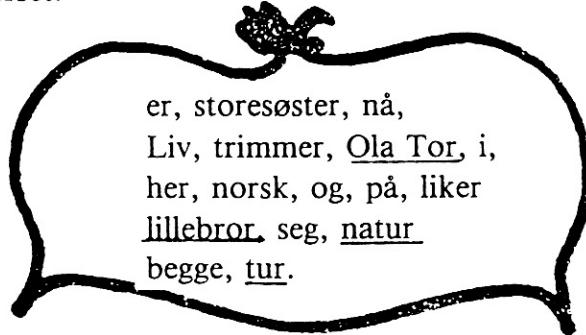

- 1 Hvilken ordklasse hører ord 7 heime i? Enn ord nr. 10?
- 2 I dette diktet bruker Harald Sverdrup det litterære virkemidlet personifisering. Hvor i diktet finner du dette? Forklar hva det er

Liv og Ola-Tor

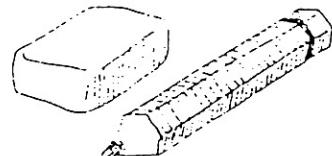
Ord i sekker blir viser

I ordsekken under finner du de ordene som er satt sammen til et vers om LIV og OLA-TOR. De fire enderimordene er understreket og står i den rekkefølgen de skal brukes i verset.

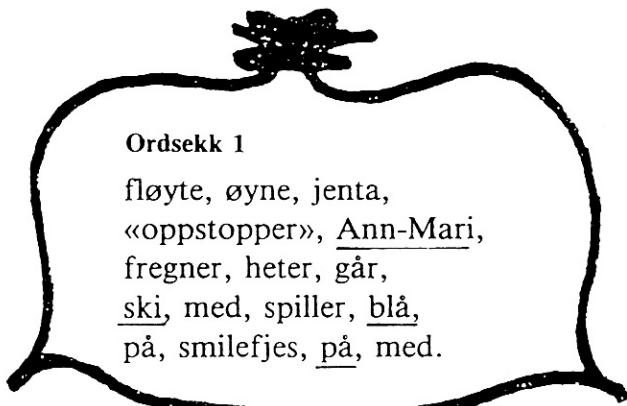
Mel.: Tordenskjold

Her er Liv og Ola-Tor,
storesøster, lillebror.
Trimmer nå i norsk natur.
Begge liker seg på tur.

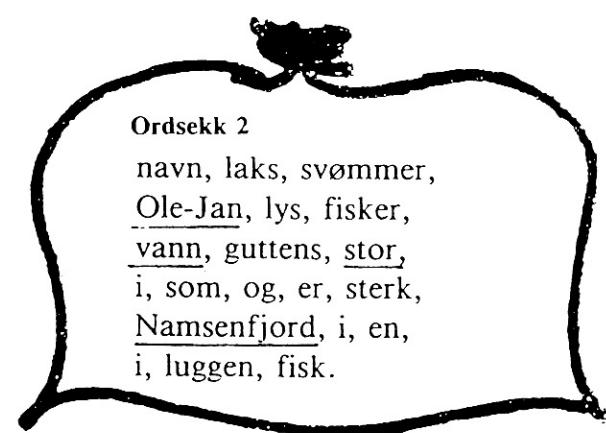
Skriv versene om ANN-MARI og OLE-JAN

Ordene som du skal sette sammen til verset om ANN-MARI, finner du i ordsekk 1, og ordene til verset om OLE-JAN fins i ordsekk 2. De fire rimordene i hvert vers er også her understreket og plassert i den rekkefølgen de skal brukes i versene.

Verset om Ann-Mari

Mel.: Tordenskjold

Verset om Ole-Jan

Mel.: Tordenskjold

Syng versene. Tegn personene.
Lag selv ordsekker som klassekameratene kan lage viser av.

I norske dikteres fotspor – i Roma

"Enhver ung dikter som kan komme utenlands, bør dra til Italia, og først og fremst til Roma." Dette skrev Henrik Ibsen da han ble bedt om å komme med en anbefaling til den unge dikteren Vilhelm Krag, som søkte om reisestipend. Krag fikk stipendet og reiste til Roma og skrev om Norge, akkurat som de fleste andre norske dikterne som drog til Roma.

Sigrid Undset derimot, var en av de få norske dikterne som brukte Roma og oppholdet der som direkte materiale. Hennes "Jenny" er den store norske romanen om Roma. Dessuten fikk møtet med katolisismen større betydning for Sigrid Undset enn for de fleste andre norske dikterne. Også Hans E. Kinck, som bodde i Roma og Firenze i flere år, brukte i stor grad italienske forhold i diktinga si. "Her er det ingen lav grå himmel, hvor det går gamle kjerringer og skuler stygt på det som er vakkert," lar Kinck en av personene sine si.

Nesten alle kjente norske diktere har besøkt Roma. Det hørte med til "dannelsen" å gjøre en Romareise. Den første av våre store dikterne som drog på en slik "dannelsesreise", var Ludvig Holberg. (Olav den hellige skald, Sivat, dro rett nok på pilegrimsreise til Roma, men Sivat var som kjent islending.) Holberg reiste med skip fra by til by sørover, men gikk nordover! Om sitt besøk i Vatikanet skriver Holberg: "Der så jeg det syn, der er det praktfulleste, ikke alene i Rom, men på hele jorden." På piazza Navona, som romerne kaller den vakreste plass i verden, må vi anta at Holberg så maskeskomediene som ble oppført der, i friluft. Inntrykk derfra kom sikkert til nytte da Holberg senere skrev sine berømte komedier. Vi vet at Holberg bodde i nærheten av den kjente spansketrappen, og at han reiste på passet til sin venn, Mikkel Røgs, og kalte seg under oppholdet i Roma (1715-16) Michel Recco!

Den mest kjente norske Italia-reisende er selvsagt Henrik Ibsen. Da han søkte om reisestipend i 1864 skrev Christianiaaposten at han som dramatisk forfatter var "en stor ubetydelighet". 27 år senere kom han heim som Europas mest berømte samtidsskuespiller. Under sine to opphold i Italia skrev han seks skuespill, antakelig de seks beste i hans forfatterskap. Opplevelsen av Peterskirkenes indre storhet har virket forløsende på Ibsens arbeid med "Brand": "- der gikk det med en gang opp for meg en sterk og klar form for hva jeg hadde å si," skriver Ibsen i 1865 i et brev til Bjørnstjerne Bjørnson..

Allerede på midten av 1800-tallet skaffet de skandinaviske kunstnerne i Roma seg et samlingssted med bibliotek og nordiske aviser. Skandinavisk forenings kunstnerkollegium i Roma eksisterer fortsatt og har mange minner fra en om lag 150 år lang historie. Foreningen som skiftet lokaler 13 ganger, tar gjerne imot besökende. Norsknytt besøkte foreningen som deltaker i en reise som reiseselskapet Tiramisu arrangerede nå i vår. Vi vandret i norske dikteres fotspor med inspirerende faglig veiledning av lektor Anne Berit Skeie. I Roma finner vi mange interessante spor som er knyttet til norsk litteraturhistorie. Selvsagt besøkte vi også en rekke av de kjente kulturminnene Roma byr på. Det er sagt at mer enn halvparten av verdens fremste kunstsakatter fins i Roma. Så Roma er en reise verdt, gjerne med Tiramisu, som arrangerer reiser med smak i.

Ordspråk hulter til bulter

Sett ordene i ordspåkene under i rett rekkefølge. (De fleste av disse ordspåkene brukes lite i dag.) For å gi litt starthjelp er det ordet som skal stå først i hvert ordspåk, understreket.

1. har tre skygge lite og et sin
2. komme et hus kan stor fra det en gutt lite
3. vegen gamal best finn hest
4. det guten ris trengst vis ikkje er
5. tre det lite stort ofte i frø ligger et et
6. lenge vil smådyra de lever store så som
7. Sjølv alltid den bakar kaka ein som smakar den best er
8. mangt under hatt godt det en gammel hode er et
9. sa store julekvelden han er hus lå kalde mannen ute
10. vent er sjå er som lenge å er det mangt det frå langt

- A. Noen av ordspåkene rimer. Hvilke?
B. Uttrykker noen av ordspåkene noenlunde lik mening? Forklar
C. Hva er et ordspåk? Forklar

Kodegåte – alfabetøving

I kva for ei sportsgrein (eller tevling) går det vinnande laget baklengs?

Bytt ut kvar bokstav nedanfor med bokstaven som kjem framfor i alfabetet, så finn du svaret.

Svar: UBVHUSFLIJJOH = _____

Roma sett med dikterøyne

Opplev Roma sammen med nordiske kunstnere særlig i perioden 1850 - 1950.

Hvordan levde de, og hvordan så de byen med alt den har å by på? Hvordan lot de seg inspirere av romersk landskap, historie og kunst, og ikke minst av sydlandsk temperament og atmosfære?

Tidspunkt: 15. – 22. november 2003.

Dette tidspunktet er dessverre ikke i skoleferien. Vi vil også gjenta turen i vinterferien 2004. Er du interessert i å bli med da, vil vi gjerne ha et lite signal om dette, så kontakter vi deg senere.

Pris: Kr. 11.700.

Prisen inkluderer flyreise tur-retur, opphold med frokost i 3 stjerners hotell svært sentralt, like ved Fontana di Trevi. Velkomstmiddag og avskjedsmiddag, kaffebesøk på Cafe Greco, en dag med norsk autorisert guide i Forum Romanum, inngangsbilletter. Tiramisu har norsk italiensktalende reiseleder. Dessuten er lektor Anne Berit Skeie med som litterær veiviser.

For mer informasjon, kontakt vår samarbeidspartner

Ryfylke Reisebyrå, tlf. 52790500

eller direkte:

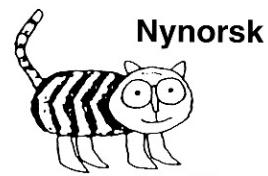
TIRAMISU
reiser med smak
4233 Erfjord tlf: 92455622
www.tiramisu.no

• Tiramisu er medlem av Reisegarantifondet

Norsk kryss 2 – 2003

Småkryss og framandordtipping

Kryss Vassrett:

1. Synonym til røvar, banditt
4. Antonym til lang
6. Synonym til still, tagal
8. Synonym til god, fin, ordentleg
9. Synonym til le, skratte
10. Synonym til moden, myndig, utvikla
11. Synonym til skøyistarstrek, fantestykke
12. Synonym til lei, motbydeleg

1

Loddrett:

1. Synonym til skofte, vere fråverande utan gyldig grunn
2. Antonym til tragisk
3. Synonym til klokke
5. Synonym til øve
6. Synonym til blunde
7. Synonym til handtak (omvendt)
8. Synonym til mekre (dyrelåt)

Kryss Vassrett:

1. Pålegg – laga av husdyrprodukt
3. Stort husdyr
5. Unge til husdyr
6. Eit anna namn på ulv
7. Skape uorden
8. Korrekt, rett, i samsvar med fakta
9. Synonym til feie
10. Grammofonplate (fork.)

2

Loddrett:

1. Forkorting
2. Forkorting
3. Gnager
4. Nasjonaldyret vårt
5. Lite husdyr
6. Synonym til håpe
7. Synonym til snøgg, rask
8. Himmeltekam

Kryss Alle orda som skal inn i dette kryssordet, er synonym til orda nedanfor.

3

Vassrett:

1. Underholdningsprogram (engelsk)
3. Kyte, overdrive, smøre tjukt på
7. Jamrar, sutrar
10. Kvila, freden
11. Ikkje ville
12. Ukjend (ei anna form for framand)
13. Kvinner
15. Ikkje død
16. Fiolett
17. Dokter

Alle orda du skal setje inn i kryss 4, er synonym til orda nedanfor.

5 loddrett
i kryss 2

Kryss Vassrett:

2. Dyremat
5. Rå, hardhendt
8. Gøy, glede
9. Smart, slu, utspekulert
10. Annanrangs, mindre god
12. Avgifter til stat og kommune

4

Loddrett:

1. Uorden, virvar
2. Søkklasta, propa
3. Stengt, humørlaust
4. Eigedom
5. Støy, uro
6. Padlar
7. Sint, forbanna
11. Forsyn deg, set til livs!

5

Tipp framandord

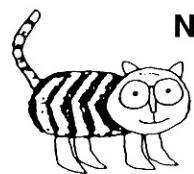
1 import	a utførsel	b samferdsel	c innførsel
2 ideal	a filmstjerne	b førebilete	c lykke
3 lektyre	a lesestoff	b sofa	c hudpleie
4 redusere	a auke	b minske	c tape
5 ordinær	a vanleg	b rar	c trassig
6 nøytral	a krigersk	b snill	c upartisk
7 komplett	a kostbar	b fullstendig	c stor
8 variert	a triveleg	b pen	c avvekslende
9 majoritet	a fleirtal	b mindretal	c offiser
10 skeptisk	a smilande	b tvilande	c därleg
11 kontrast	a lys	b motsetning	c farge
12 tragisk	a morosamt	b lurt	c sorgjeleg

Loddrett:

1. Stotre, snakke ugreitt
2. Aper, etterliknar
3. Støvel
4. Rein, blank
5. Avbetalning, avdrag (framandord)
8. Eldre, tilårskomen
9. Skjer, går føre seg
12. Dette, ramle
13. Halvferdig produkt hos bakaren
14. Dyrke

Norsk kryss 2 – 2003

Løysinga sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 Namsos, innan 3. september 2003.
Du deltek da i loddrekninga om ungdomsbøker

Nynorsk

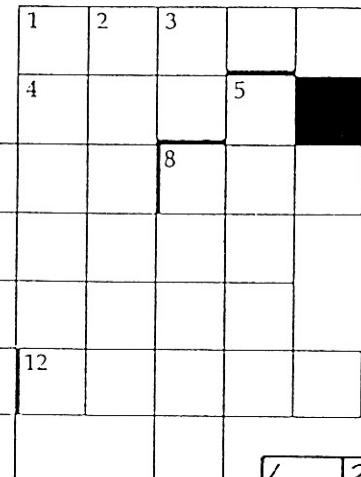
5 loddrett i kryss 2

Kryss 1

Antonym og synonym

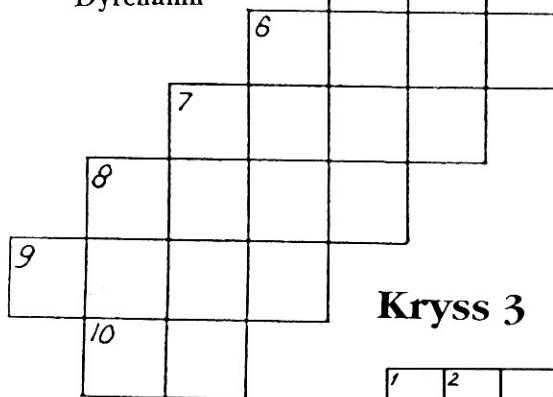

1 vassrett

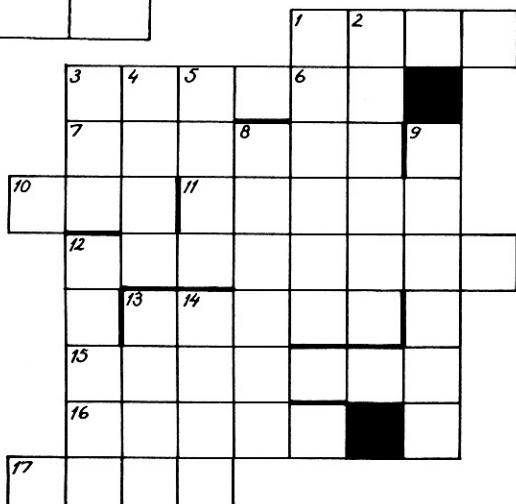

Kryss 2

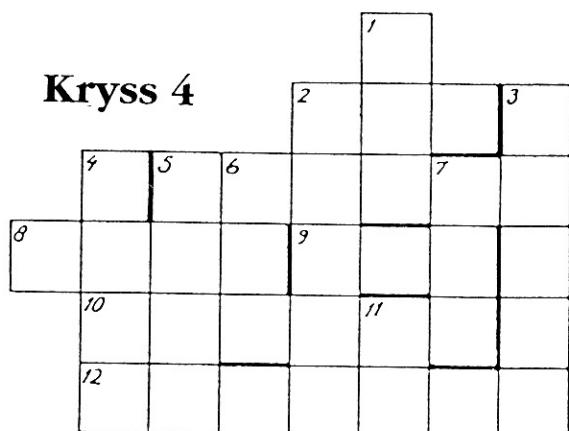
Dyrenamn

Kryss 3

Kryss 4

5

Tipp fra mandord.

Skriv tippe-teikn (bokstavar) inn i denne kupongen.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

a

b

c

4 loddrett
i kryss 2

Namn: _____

Klasse: _____

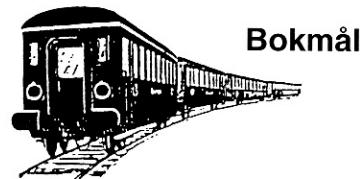
Skule: _____

Adresse: _____

Kva syns du om vanskegraden på oppgåvene?

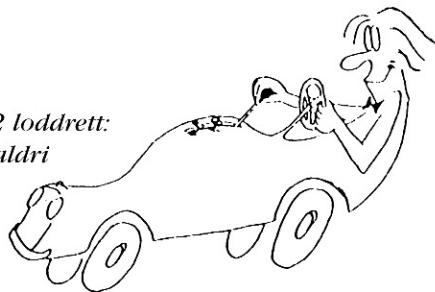
lett middels vanskeleg

Norsk kryss 2 – 2003

Kryss A

Denne gåten gir løsningen på 2 loddrett:
Hvem kan alle se selv om den aldri
kommer fram i solskinnet?

Vannrett:

3. Vindtett sportsbluse
8. Gjemme, samle på
9. Jentenavn
10. Gave
11. Uforfalsket, naturlig
12. Kommunikasjonsmiddel
13. Par
14. Tenne opp (omvendt)
15. Juling/kratt/plante
16. Dreie, snu
18. Månefase
20. Tankeoverføring
25. Antonym til komedie
28. Hovdyr (tigerhest)
29. Engelsk herre (forkortelse)

Loddrett:

1. Gledde seg, lo
2. Den sola ikke kommer til
3. Matlyst
4. Bedøvelse
5. Stedfortreder
6. Antonom til profesjonist
7. Rundsang/stort skytevåpen
19. Har, besitter
21. Tone
22. Eventyrbror (den eldste)
23. ---- og Eva
24. Antonym til snakker
26. Alfabetnaboer
27. Bokstav nr. 7 og nr. 2

Kryss C

Emne: Synonymer og antonymer

Vannrett:

3. Synonym til sanke (f.eks. bær)
8. Antonym til mett
11. Synonym til ansikt
12. Synonym til jobb, stilling
13. Synonym til "satt fyr på"
14. Synonym til klovn, bajas
16. "– da hørte jeg fra ---- en gjøk som gol: Ko-ko".
17. Synonym til værelse (omvendt)
18. Antonym til moll
20. Synonym til haste, skynde seg
21. Synonym til ape, etterlikne
23. Antonym til fattig (omvendt)
24. Synonym til følce, fornemme
25. Vektenhet (fork.)

Loddrett:

1. Synonym til herm, etterlikn!
2. Synonym til spekulér, bruk hodet!
4. Synonym til flammen (gammelt ord)
5. Tykk ullfrakk som har fått navn etter et sted i Irland
6. Steintøy laget av leire
7. Synonym til hyppig, titt
8. Antonym til 7 loddrett
9. Antonym til tykk
10. Synonym til menn, karer
15. Synonym til stille, fredelig
19. Synonym til steinrøys
21. Synonym til eie, besitte

Kryss B

Emne: Synonymer, antonymer, homonymer

Vannrett:

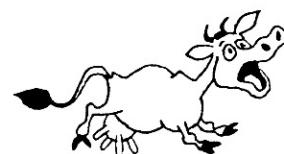
1. Antonym til tomt
5. Øm/rift
6. Tall/senke (f.eks. et flagg)
8. Årstad/ciendomspronomen
9. Anotnym til elsker
10. Barsk/snøre, tau
13. Synonym til mark, jorde
14. Anotnym til fattig
16. Mynt/er taus
18. Synonym til barket, gammel sjømann
19. Antonym til tape
20. Synonym til palass, borg
21. Synonym til lege (fork.)
22. Bokstav nr. 5 og nr. 8
24. Synonym til utlegg
27. Synonym til skispor
29. Synonym til renne, skli
30. Synonym til glatt

Loddrett:

1. Sau/mottar
2. Klokke/steinrøys
3. Antonym til stort
4. Synonym til øver
5. Synonym til skramme, rift
6. Synonym til læremønster
7. Synonym til irriterer
9. Bokstav nr. 8 og nr. 14
11. Synonym til kort underbukse
12. Synonym til gjenlyd
15. Synonym til galt
16. Antonym til lekk
17. To like vokaler
19. Synonym til falle
21. Synonym til poesi, lyrikk
23. Synonym til skrik
25. Synonym til tosk, flåkjeft
26. Synonym til krøtter
28. Skjenk/tøm!

Homonymer er ord som stavses og uttales likt, men har ulik betydning. Ordet krone kan f.eks. bety både en mynt og hodepynt – alt

etter den sammenhengen det står i. I kryssordet ville det stå: Mynt/bodepynt. Løsningen (nøkkelordet) blir ber krone.

Norsk kryss 2 – 2003

Emner: Synonymer, antonymer, homonymer, fremmedord.

Løsningen sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 Namsos, innen 3. september 2003.
Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker

Alle oppgavene må være
rett utfylt om du skal være med i
trekningen om bokpremier.

Fremmedord som likner hverandre

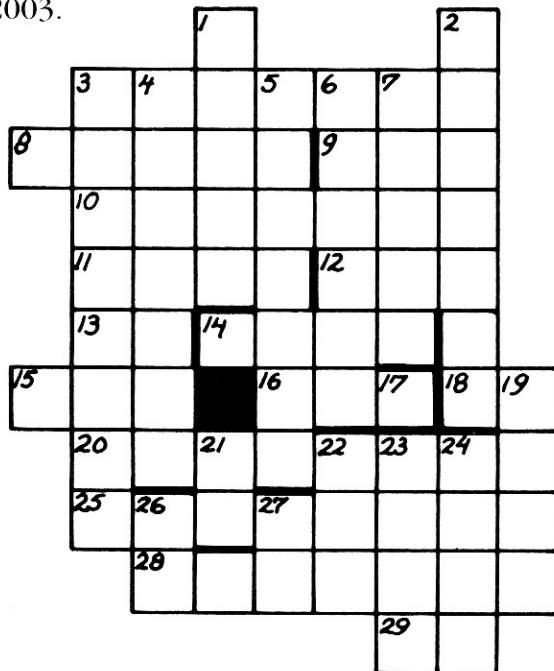
Hvilket av disse ordene betyr –

1. å minske
a refusere b rekvirere c redusere
2. å snakke sammen
a konversere b konservere c kontrollere
3. lovforslag
a proposjon b provisjon c proposisjon
4. strid, tvist
a kontrast b kontrovers c kontur
5. slaginstrument
a marina b marionett c marimba

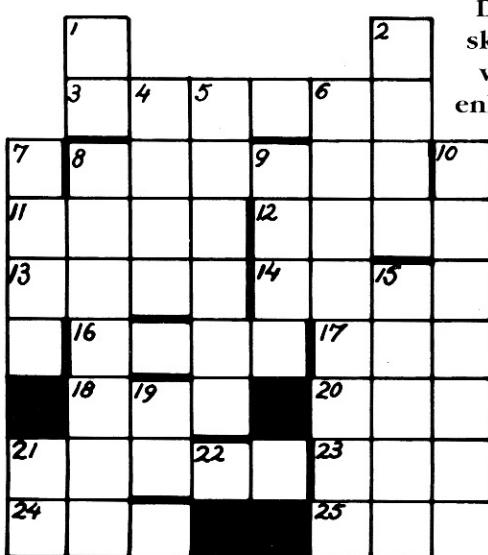
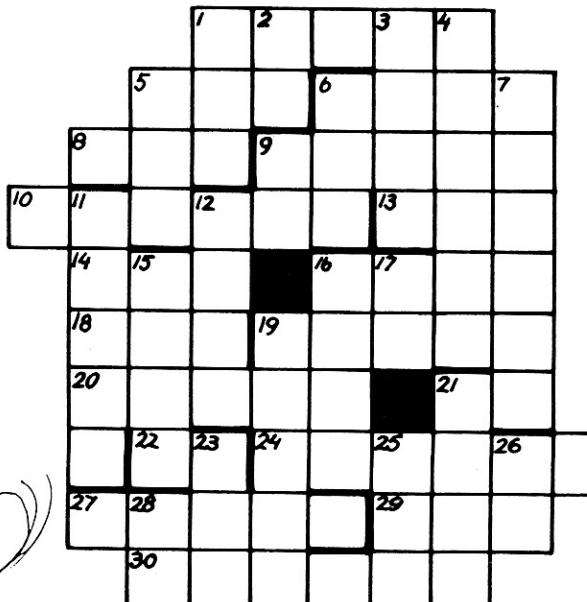
Skriv tippetegna, a, b, eller c, her:

1	2	3	4	5

Kryss A

Kryss B

Dette
skulle
være
enkelt!

Var oppgavene lette å løse? _____

Navn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

LANGSVARSOOPPGAVER

1 DET ER MEG DERE HAR BRUK FOR

Tenk deg at du er ferdig med utdanninga di, og at du en dag ser ønskejobben din lyst ut i avis. Hva står i denne annonsen? Skriv annonsens ordlyd ned i starten på svaret ditt.

**Skriv deretter en søknad der du gjør rede for hvorfor arbeidstgi-
veren gjør klokt i å ansette nettopp deg i denne stillingen. Med
den bakgrunn du har skaffet deg, er det ingen grunn til å være
beskjeden når søkeren skal skrives.**

2 MOBILTELEFONEN

Du gir meg glede,
tårer og smil.
Takk til min lille,
grønne mobil.

Dette lille takkediktet skrev en ung mobilbruker til sin mobiltelefon. Mobiltelefonen spiller i dag en sentral rolle i mange menneskers liv. Over alt ser vi personer som bruker dette apparatet. Mange unge sier at de ikke kan tenke seg et liv uten mobiltelefonen, selv om den også kan by på negative opplevelser.

**Skriv en tekst der mobiltelefonen spiller en viktig rolle. Du kan velge mellom disse sjangrene: Artikkel, brev, kåseri, essay, hørespill eller fortelling.
Lag ei overskrift der ordet mobil eller mobiltelefon er med.**

3 “SKRIK”

Edvard Munch er en av de få norske malerne som er kjent verden over. ”Skrik” (1895) er hans mest berømte bilde. Folk flest hadde for hundre år siden liten sans for Munchs bilder. De kalte dem ”smørerier”. For 40 år siden åpnet Munchmuseet i Oslo, som i dag er en av de store turistattrakjonene i hovedstaden.

**Se på bildet. Hvorfor tror du denne personen skriker?
Bruk fantasien og skriv ei fortelling med utgangspunkt i ”Skrik”.
Lag selv overskrift på fortellinga.**

4 LIVSVISDOM

Nadine Stair var 85 år da hun skrev denne teksten.

Hvis jeg fikk leve et liv til

Hvis jeg fikk leve et liv til,
da ville jeg gjøre flere feil.
Jeg ville koble mer av og være mykere,
jeg ville vært dummere enn jeg har vært på denne reisen.

Jeg ville ta saker og ting mindre alvorlig,
ta flere sjanser, bestige flere fjell og svømme i flere sjøer.

Jeg ville spise mer iskrem og færre bønner.
Jeg kom kanskje til å få flere bekymringer,
men jeg ville ha færre innbilte. Dere skjønner...

Jeg er et menneske som lever forsiktig og sunt,
time etter time, dag etter dag.

Jo visst, har jeg hatt mine fine stunder.
Men hvis jeg fikk leve om igjen,
skulle jeg prøve å ha bare gode stunder.
En stund om gangen, i stedet for å leve så mange år på forskudd.

Jeg har vært en person som aldri går noen steder
uten termometer, vannflaske, regnfrakk og fallskjerm.

Hvis jeg fikk leve en gang til,
ville jeg pakke mindre i vesken.

Hvis jeg fikk leve en gang til,
skulle jeg begynne å gå barbeint tidligere om våren
og fortsette med det lenger ut på høsten.

Jeg ville danse mer, kjøre mer karusell,
og jeg skulle plukke flere tusenfryd.

Denne teksten er skrevet av en person som ser tilbake på livet sitt. Du står ved begynnelsen av livet og ser fremover.

Hvilke tanker ga denne teksten deg? Skriv om det. Sett også opp noen sentrale punkter for livet ditt slik du gjerne vil leve det. Flett gjerne inn utdrag fra dikt og ordspråk i teksten din.

Velg sjanger og lag overskrift.

5 DETTE ER JEG OPPTATT AV

Du har sikkert ei sak som du er sterkt opptatt av. Kanskje angår den lokalmiljøet ditt, landet vårt eller hele verden. Skriv om ei slik sak. Du kan velge sjanger. Her er noen forslag: Artikkel, intervju, foredrag, fabel, reportasje. Du kan gjerne flette et dikt inn i en annen sjanger om du syns det passer.

Lag overskrift selv.

6 OVERTROISK ER INGEN?

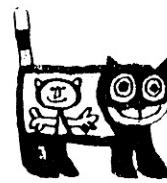
"Overtroisk er ingen av oss, skrømt og spøkelser fins ikke i dag. Så kom ikke med eventyr til oss".

Dette fikk jeg høre om igjen og om igjen hver gang jeg begynte å fortelle om den utrolige og mystiske opplevelsen jeg hadde hatt. Derfor skriver jeg nå fortellinga mi, så får folk tro hva de vil om meg.

Overskrift: Det høres utrolig ut, men...

7 DYR I HOVEDROLLEN

Skriv ei fortelling der et dyr spiller hovedrollen.

Lag ei overskrift der du fletter inn navnet på dyret.

8 SELVBIOGRAFI

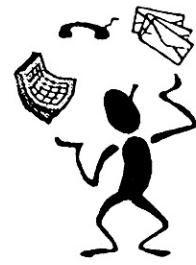

Du har levd i noen år og har opplevd mye. Tida er inne for å starte skrivinga av selvbiografien.

Skriv første kapittel av din selvbiografi. Du bestemmer selv hvor mange år av livet ditt dette kapitlet skal omfatte. Husk at tanker og refleksjoner hører heime i en selvbiografi.

Lag selv overskrift.

9 ALLE GJØR DET

Det er helt i orden, gutt, alle gjør det

av Jack Griffin

Da Johnny var seks år gammel, satt han i bilen en gang faren ble tatt for råkjøring. Faren gav politimannen en 20-dollarseddel sammen med førerkortet. "Det er helt i orden, gutt", sa faren da de kjørte videre. "Alle gjør det".

Da han var åtte, var han til stede i et familieråd som onkel George hadde kalt sammen for å finne metoder til å snyte på skatten. "Det er helt i orden, gutt", sa onkelen. "Alle gjør det".

Da han var 12, knuste han brillene sine på veien til skolen. Tante Francine overbeviste forsikringsselskapet om at de var blitt stjålet, og han fikk 75 dollar i erstatning. "Det er helt i orden, gutt", sa hun. "Alle gjør det".

Da han var 15, spilte han ytre høyre på skolens fotballag. Treneren hans viste han hvordan han skulle takle en motstander ved å gripe ham i skjorten slik at dommeren ikke kunne se det. "Det er helt i orden, gutt", sa treneren. "Alle gjør det".

Da han var 16, fikk han sin første sommerjobb på kjøpesenteret. Hans oppgave var å legge de mugne jordbæra nederst i kurvene og de friske på toppen, slik at alt skulle se fint ut. "Det er helt i orden, gutt", sa butikksjefen. "Alle gjør det".

Da han var 18, søkte Johnny og en nabogutt om et stipend til college. Johnny hadde svake karakterer. Nabogutten var blant de beste i klassen, men han kunne ikke spille fotball. Johnny fikk stipendiet. "Det er helt i orden, gutt", sa foreldrene. "Alle gjør det".

Men Johnny ble tatt for fusk og sendt hjem fra skolen i vanære. "Hvordan kunne du gjøre dette mot mor og meg?" spurte faren. "Du har aldri lært å gjøre noe sånt hjemme". Også tanten og onkelen var sjokkerte. Hvis det er noe de voksne ikke kan tolerere, så er det et barn som fusker...

(Fra Chicago Sun Times)

Dette diktet skildrer amerikanske forhold. Kanskje skjer noe lignende i Norge? Hvilke tanker ga dette diktet deg? Skriv en tekst om det.

Velg selv sjanger og lag en passende overskrift.

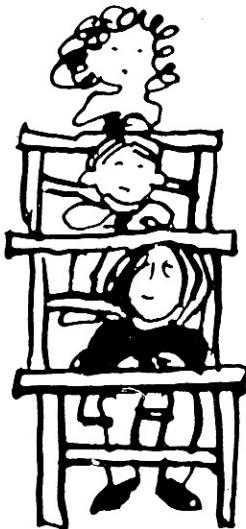
Finn 16 navn + ett til

Eksempel:

Du kan støle på at far
er på stasjonen i sjutida

O	L	E
J	O	N

I	D	A
---	---	---

I disse setningene skjuler det seg 16 jente- og guttenavn. Finn navnene.

1 Aldri i livet om jeg våger det.

--	--	--

--	--	--

2 Jeg skriver til deg i januar.

--	--	--	--

--	--	--	--

3 Vi håper du ringer til oss
etter middag.

--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

4 Av forskjellige grunner
var det stort frammøte.

--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

5 Jeg lover deg å finne fram
den blå kjolen straks.

--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

6 Surt og blåsende vær førté
blant annet til mye forkjølelse.

--	--	--

--	--	--	--

--	--	--

--	--	--	--

Lag selv noen setninger der navn er skjult. La kameratene løse oppgavene dine.

Finn et navn til

Vi tenker oss at bokstaven i alfabetet har nummer 1 til og med 29. (A har nr. 1, B nr. 2 osv.)

Tallene under rutene forteller hvilke bokstaver som skal stå i rutene. Fyll ut rutene og svar på spørsmålet.

--	--	--

8 22 /

--	--	--	--	--	--

8 5 20 5 18

--	--	--	--	--

19 20 1 20 19

-

--	--	--	--	--	--	--

13 9 14 9 19 20 5 18 5 14

--

9

--	--	--	--	--

14 15 18 7 5

?

Eventyrkryssord

EVENTYR OG FOLKEVISER

Vannrett

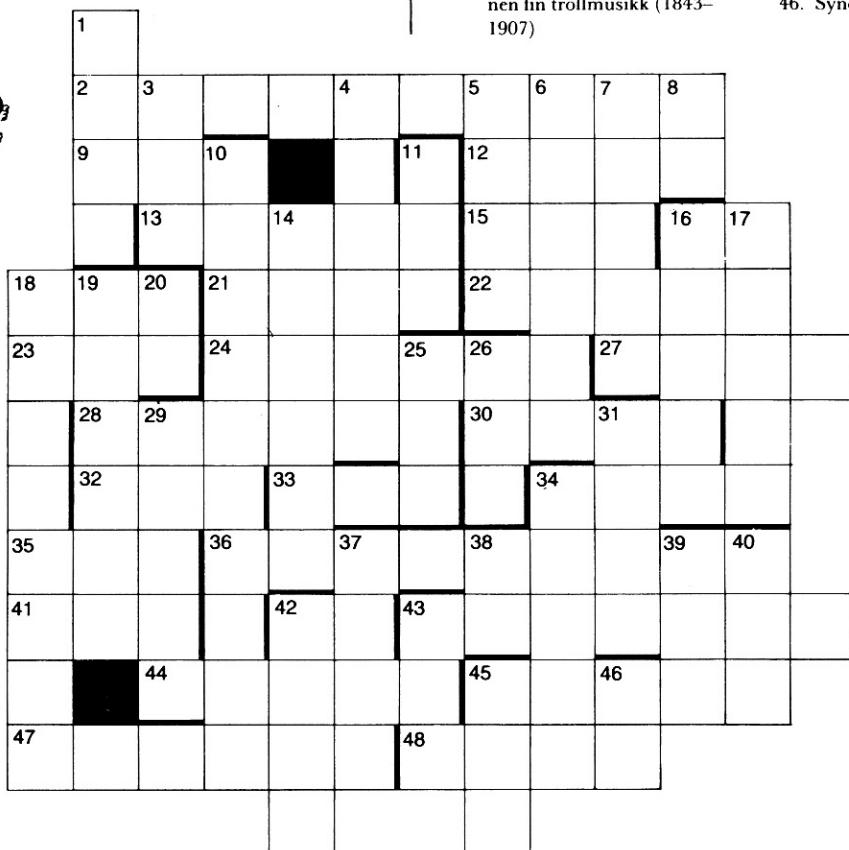
2. Ola -----
I folkevisa fortelles det at han eide ei gammal grå geit
9. Gudbrand bodde der
12. Anne Knutsdotter hadde et slike dyr som hette Snøgga, Stygga Lurvergga
13. Eventyrbror
15. Tekstilplante
16. Synonym til forære
18. Papirstykke
21. ---- Trestakk
22. Synonym til smelle, ramle (omvendt)
23. Synonym til bergtopp
24. Verdensdel
27. Synonym til troll, jotun
28. Rovfugler, dyktige flygere som har vært dressert til jaktbruk

30. Synonym til fattige
32. --- Prøysen (omvendt)
33. Synonym til damp
34. Eventyr der tid- og stedopplysninger finnes
35. Smart eventyrdyr
36. Hun er ofte en ondsinnet person i mange eventyr
41. «---dronningen», kjent eventyr av 18 loddrett
42. Dessert
43. ----- Solbakken, kjent person i Bjørnstjerne Bjørnsons dikterverden
44. «----- var ute med rova så lang»
45. Synonym til bråke
47. Står under brøkstreken
48. Synonym til trener

Loddrett

1. Når denne fuglen skrek i nærheten av en gård, var det et varsel om dødsfall på gården, ifølge gammel folketro
3. Han skrev kunsteventyr i samlingene «Trold», fornavn Jonas (1833–1908)
4. Synonym til stenge (om vei)
5. Fremstilles som en klok fugl i mange sanger og fortellinger
6. Morer seg (nynorsk)
7. ----- Gerhardsen, tidligere statsminister i Norge
8. Del av Bibelen (fork.)
10. Han går det alltid godt med i eventyrene
11. Måtte Alladin gjøre med lampen for å få ånden fram
14. Trommer som kan stemmes
16. Komponerte bl.a. «Dovregubbens hall» og mye annen fin trollmusikk (1843–1907)
17. Skrev bl.a. teaterstykke der vi møter Dovregubben og andre trollskikkeler (1828–1906)
18. Verdensberømt dansk eventyrdikter
19. Bing og Bringsværd har skrevet om denne sjøormen
20. Bokstav nr. 11 og 20
25. Å bli kastet i ---egården var en straffemetode i eventyrrene
26. Skoggud i gresk gudeverden
29. Overnaturlige vesener som danset i skogen
31. Synonym til herre, kar
34. Synonym til arge
37. Synonym til ryker
38. Synonym til fersk
39. Synonym til moro
40. Adam og --- (omvendt)
42. Synonym til pågangsmot
43. Kald nedbør
45. Synonym til å brennemerk
46. Synonym til fortumlet

Ferierap

*Sommer'n er kommet,
og skolen skal stenges.
Nå har vi lest slik
at hjernen snart sprenges.
Av kunnskaper er den så
stappende full.
Nå er vi redde
det snart sprenges bull.*

*Refreng:
Ferie, ferie,
det skal vi ha.
Ferie, ferie,
passer oss bra.*

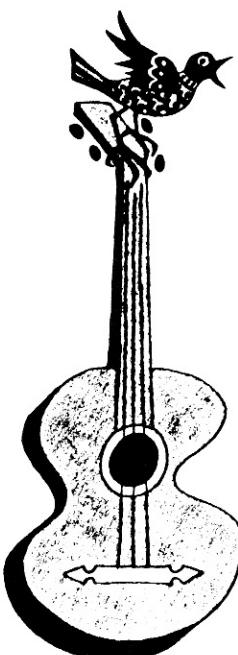
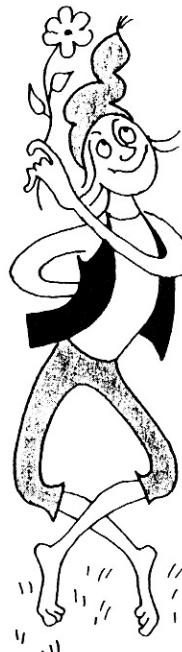
Refreng

*Lesing og pugging
er det nå slutt på.
Ordbok og kalkis
får seg en hvil nå.
Matte- og engelskbok
sov nå i fred.
Om sommeren
legger vi lesinga ned.*

Refreng

*Snoker i senga
til langt utpå dagen.
Frokost ved tolvtida
det liker magen.
Sola skal steike oss
brune og søte.
Magen skal fylles
med jordbær og fløte.*

Refreng

Framfør FERIERAP

Velg oppgaver

A Skriv flere vers

Hva tenker du på når du hører ordet FERIE?
Noter "ferieord" i boka di.
Etterpå leser alle opp
to - tre av ferieordene
sine. Læreren fyller
tavla med ferieordene.
Nå har du sikkert fått
råstoff nok til å skrive
flere vers på "Ferierap".

B Skriv et brev

Skriv et brev til en kjenning
der du forteller om ferie-
planene dine.

C Min mening

Nå og da reises spørsmålet
om skolenes sommerferie er
for lang. Hva er din mening
om dette?

Skriv et innlegg til spalten
"Ordet fritt" i lokalavisa.

D Enket

Spør klassekamerater og
andre om hvordan de skal
bruke sommerferien.
Lim svarene opp på ei stor
papplate som stilles ut.

E Fortelling

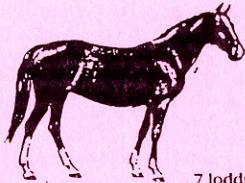
Skriv ei fortelling der hand-
linga er lagt til ferien.
Lag selv ei fengende overskrift.

F Velg selv

Velg selv et tema som har med
ferie å gjøre. Bestem selv
hvilken sjanger du vil bruke.
Overskrifta lager du også selv.

Kryssordløsninger 1 – 2003

Bokmål

7 loddrett

1	A	G	R	O	N	O	M	O	R	K
11	L	A	U	R	I	D	E	Z	O	A
15	F	L	A	G	G	D	R	O	P	S
18	S	A	L	M	E	R	R	K	N	A
20	B	U	E	L	I	G	I	L	R	Å
23	E	P	L	E	N	E	O			
25	T		E	L	E	N	I	G		
30	L	E	N	K	E	N	N	I	V	S
34	T	I	K	K	E	R	V			
37	Ö	K	A	S	S	A	A	N	N	A
41	K	O	S	E		L	L	A	T	S
45	S	T	J	E	R	T	I	D	Y	L
48	L	E	I	E	S	Ø	E	D		R
51	N	R	K	P	R	Ø	V	E	R	.
56	M	A	R	I	E	N	R	E	B	U
61	A	T	O	M	F	I	K	S	E	R
63	N	T	M	O	I	N	E	T	T	O
66	N	O	A	S	A	G	N	E	N	E

Jeg digger
Proffen

Jeg digger Proffen.

Jeg digger Pelle

Ja, alt som Ambjørnsen
kan fortelle.

Jeg leser, koser meg
riktig godt.

For Ingvar skriver
så innmari flott.

X-sen
Elevdikt

4 loddrett i kryss A.

Kryss A

1	S	E	2	B	R	3	A			
4	G	B	5	I	6	K	7	J	8	F
10	R	E	11	V	12	L	13	O	14	V
13	V	A	15	R	16	R	17	R	18	E
15	M	E	17	B	18	E	19	G	20	S
21	E	R	22	G	23	I	24	L	25	E
26	F	E	27	E	28	G	29	E	30	L
31	N	E	32	N	33	N	34	I	35	R
36	E	R	37	Ö	38	K	39	A	40	A
42	L	L	43	K	44	S	45	A	46	T
47	I	D	48	T	49	Y	50	L	51	L
52	R	Y	53	R	54	L	55	L	56	L
57	M	A	58	O	59	O	60	E	61	E
62	A	T	63	S	64	T	65	R	66	T
67	N	T	68	O	69	M	70	I	71	O
72	N	O	73	A	74	A	75	S	76	A
77	A	S	78	S	79	G	80	N	81	N
82	G	N	83	E	84	E	85	E	86	E
87	E	N	88	E	89	E	90	E	91	E
92	E	N	93	E	94	E	95	E	96	E
97	E	N	98	E	99	E	100	E	101	E

Kryss B

1.	L	2.	P	3.	E	4.	T	5.	R	6.	S
7.	K	8.	O	9.	R	10.	R	11.	E	12.	K
13.	A	14.	S	15.	K	16.	A	17.	T	18.	T
19.	M	20.	O	21.	I	22.	E	23.	G	24.	U
25.	O	26.	S	27.	T	28.	R	29.	V	30.	I
31.	T	32.	R	33.	I	34.	R	35.	V	36.	I
37.	T	38.	R	39.	I	40.	R	41.	V	42.	I
43.	E	44.	V	45.	I	46.	K	47.	A	48.	N
49.	E	50.	V	51.	I	52.	K	53.	A	54.	N
55.	E	56.	V	57.	I	58.	K	59.	A	60.	N
61.	E	62.	V	63.	I	64.	K	65.	A	66.	N
67.	E	68.	V	69.	I	70.	K	71.	A	72.	N
73.	E	74.	V	75.	I	76.	K	77.	A	78.	N
79.	E	80.	V	81.	I	82.	K	83.	A	84.	N
85.	E	86.	V	87.	I	88.	K	89.	A	90.	N
91.	E	92.	V	93.	I	94.	K	95.	A	96.	N
97.	E	98.	V	99.	I	100.	K	101.	A	102.	N

Kryss C

1.	S	2.	K	3.	U	4.	R	5.	K		
6.	S	7.	T	8.	U	9.	M	10.	B	11.	R
11.	O	12.	F	13.	L	14.	I	15.	R	16.	E
17.	V	18.	A	19.	K	20.	S	21.	E	22.	N
23.	L	24.	E	25.	K	26.	E	27.	K	28.	E
29.	S	30.	E	31.	K	32.	K	33.	E	34.	L
35.	S	36.	E	37.	K	38.	K	39.	E	40.	L
41.	S	42.	E	43.	K	44.	K	45.	E	46.	L
47.	S	48.	E	49.	K	50.	K	51.	E	52.	L
53.	S	54.	E	55.	K	56.	K	57.	E	58.	L
59.	S	60.	E	61.	K	62.	K	63.	E	64.	L
65.	S	66.	E	67.	K	68.	K	69.	E	70.	L
71.	S	72.	E	73.	K	74.	K	75.	E	76.	L
77.	S	78.	E	79.	K	80.	K	81.	E	82.	L
83.	S	84.	E	85.	K	86.	K	87.	E	88.	L
89.	S	90.	E	91.	K	92.	K	93.	E	94.	L
95.	S	96.	E	97.	K	98.	K	99.	E	100.	L

Svar på tegneserienøtta side 2: Ole, Dole og Doffen.

C-blad

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7601 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 2 – 2003

Innhold

- 1 God rettskrivning fremmer leseferdigheten
Husk dikterne når sangene synges 17. mai
- 2 Kryssordvinnere 1 – 2003
Halen til fuglen og fisken
- 3 Grensene mellom sjangrene er flytende
- 4 Fedrelandssangene – nasjonens minnedikt
- 5 Hvem har skrevet vår- og 17. maisangene?
- 6 Om nyord, lærebøker og eponym
- 7 Kontrast – et viktig litterært virkemiddel
- 8 Utbytterikt å studere Holberg nærmere
- 9 Det skal også lukte av en skjønnlitterær tekst
- 10 Velstandsutvikling – et spill til ettertanke
- 11 Kjenner du norsk litteratur?
- 12 Favorittlag: Arsenal
- 13 Bruk malende adjektiver i korttekster
- 14 Bedre språk med korte ord og setninger
- 15 Skriv-rett ark

Norsknytts midtsider: Grannespråk

- 16 Forstår du dansk og svensk?
- 17 Oversett fra dansk og svensk til norsk
- 18 Let etter sammenhenger i tekster
- 19 Ord i sekker blir viser
- 20 I norske dikteres fotspor – i Roma
- 21 Ordspråk hulter til bulter
- 22 Norsk-kryss 2 – 2003, nynorsk
- 24 Norsk-kryss 2 – 2003, bokmål
- 26 Tentamen i norsk, hovedmål
- 30 Finn 16 + ett til
- 31 Eventyrkryssord
- 32 Framfør og skriv: Ferierapp
- 33 Kryssordløsninger i Norsknytt 1 - 2003

Klassen tek avskil med "gammel-frøken"

Ei pensjonert "frøken" fra Lia
tek avskil med guta og "pia".
Han Per-Ola sa:
"Ein song høver bra.
Og det er DU GAMLA DU FRIA".

J.H.